

Altılık Kalitesi Ve Alttan Isıtmanın Kanatlı Hayvanlarda Ayaklara Etkisi

Ayakta şekillenen lezyonlar hayvanın sağlığını ve refahını etkilemektedir. Etik sebeplerden ve tüketicilerin arzularında ötürü bu konuya daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Peki bu lezyonlara neler sebep olur ve bu konuyla ilgili neler yapılabilir?

Tavukçulukta, özellikle de broylerlerde kullanılan altılık malzemesi ve seçimi üretimi etkileyen önemli faktörlerden biridir. Altılık malzemesinin seçiminde yalıtım ve su emici özelliği yüksek , kuru ve temiz olması, parçalarının sivri ve sert olmaması , ucuz ve kolay temin edilmesi gibi özelliklere dikkat edilmelidir.

Ayak yastığı dermatiti (AYD), uzun yıllardır kanatlı sektörü için ciddi bir problem oluşturmaktadır. Son zamanlarda hayvan refahının, gıda güvenliğinin ve tüketicinin korunması kavramlarının önem kazanması ile enfeksiyonlara, zoonitik hastalıklara bağlı olarak ayak yastığı dermatiti şekillenmesi durumuna dikkat çekilmiştir. AYD, genellikle ayağın plantar yüzünü etkileyen bir kontakt dermatit şeklidir. Ayak yastığında lezyonların şekillendiği bölgede kızarıklıkların görülmesi ilk semptomdur. Daha sonraki dönemde, renkte solma, hiperkeratozis meydana gelir. Zaman zaman da lezyonlarla birlikte epidermiste erozyon ve nekrozlar da görülür ki bazı vakalarda derin ülserin şekillendiği bile gözlenmiştir. Ayrıca, lezyonlar bakteriler için giriş kapısı oluşturabilir ve etkenler hematogen yolla yayılarak ürün kalitesini etkilerler. AYP görülen hayvanların, ağrıdan dolayı gittikçe daha az yem tükettikleri ve buna bağlı olarak da ciddi anlamda kilo kaybettikleri saptanmıştır.

Ayak yastığı lezyonlarının sebepleri

AYD'nin etiyojisi oldukça komplekstir. Hastalık farklı faktörlere bağlı olarak oluşur. Bu faktörlerin bazıları yönetim sistemi (altılık kalitesi ya da altılık tipi gibi) ile ilgilidir. Ayrıca bu hastalık farklı beslenme koşullarına bağlı olarak da şekillenebilir. Gastrointestinal hastalıklara bağlı olarak da ayak yastığı dermatiti şekillenebilmektedir. Hayvanlar yaşamlarının büyük bir bölümünü altılık materyallerinin üzerinde geçirirler. Bu yüzden de ayak yastığı dermatitinin şekillenmesinin en önemli sebeplerinden birinin altılıkların ıslak olması olduğu düşünülmektedir. Yapılan son çalışmalar göstermiştir ki, dışkı bulaşmamış saf su ile bile ayak yastığında lezyonlar şekillenebilmektedir. Altılığın ıslak olması, ayak yastığının yumuşamasına ve bölgenin hasar açısında daha riskli hale gelmesine buna bağlı olarak da hayvanın ayak yastığı dermatitine predispoze kılınmasına sebep olabilmektedir.

Islak Altılık

Kötü altılık kalitesi, bugünlerde modern kanatlı eti üretimi için ciddi bir hayvan refahı problemi oluşturmaktadır. Araştırmalar altılık kalitesinin nasıl artırılabilceğine yönelmiş durumdadır. Şüphe yoktur ki, ıslak altılık kullanımı, kanatlı hayvanlarda ayak taşıdığı gelişimi prevalansını arttırmaktadır. Bu yüzden, altılığın etkileyen direkt ya da indirekt tüm faktörler teker teker göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak kritik anlamda sorulması gereken soru şudur; altılık gerçekten de hedeflenilmesi gereken nokta mıdır? Altılık dışkı da dahil farklı materyallerden oluşan bir şeydir. Besi periyodunun sonunda altılıktaki dışkı miktarı oranı %90'a ulaşır ki bu da esas olması

gereken altlık materyalinin oranının sadece %10 olduğunu göstermektedir. Altlıkta bulunan bu dışkı suyu ve ahırın havasını da kontamine edebilmektedir.

Altlığın çeşidi

Nem yönetiminde, altlıklar oldukça önemli bir rol oynarlar. Altlıklar sadece nemi emmekle kalmamalı, aynı zamanda doğru bir şekilde kurumalıdır. Çok keskin kenarlı altlık materyalleri ayak yastığı dermatiti gelişmesine imkan verir çünkü bu keskin kenarların ayakta açtığı ufak yaralardan bakteriler girer ve ilerleyen dönemde de AYD şekillenir. Sapsamandan oluşan altlıklar yüksek oranda nem içerdikleri için AYD'nin gelişmesine yatkınlığı daha da arttırırlar. Son yıllarda, odun yongası altlık amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak lignoselüloz denen yeni bir altlık tipi de gittikçe popüler olmaya başlamıştır. Lignoselüloz, odunların önce parçalanıp daha sonra da buhar kullanılarak pelet forma sokulmasıyla elde edilen bir bileşiktir. Sonuçlara bakıldığında görülmüştür ki, lignoselüloz kullanımı ayak yastığı dermatiti gelişme oranını oldukça azaltmıştır. Bunun sebebinin de yüksek emme kapasitesi ve yüksek su salma özelliği olduğu düşünülmektedir. Yine de, ekonomik açıdan bakıldığında lignoselülozu hayvanın tüm besi dönemi boyunca kullanmak mümkün değildir çünkü maliyet oldukça fazla olacaktır. Ancak bazı hipotezlere göre, hayvanın yetiştirme döneminde çok iyi altlığın kullanıldığı durumlarda bu durum hayvana besi dönemi için oldukça avantaj yaratacaktır. Buradan da şu sonucu çıkarabiliriz ki, yetiştirme döneminde lignoselüloz, besi döneminde ise odun yongasının kullanımı hem verimlilik açısından hem de ekonomik açıdan makul bir seçenek olacaktır.

Alttan ısıtma

Birçok üretici alttan ısıtmayı rahat, uygun ısıda bir zemin ve kuru bir altlık yaratabilmek amacıyla kullanmaktadır. Bunun diğer faktörler göz önünde bulundurulmadığında (altlığı tipi, yemin bileşimi, eklem rahatsızlıkları) AYD'nin şekillenmesini %53 oranında azalttığı saptanmıştır ki bunun sebebinin altlığın kuru olması olduğu düşünülmektedir. Bu hipotez doğru olsun ya da olmasın, alttan ısıtma hayvanlarda ayak yastığının fazlaca ısınmasına sebep olabilmektedir ki bu da damarların vazodilatasyonuna ve kan akışının artmasına sebep olacaktır. Alttan ısıtma sistemi olmadığında, altlıkların oldukça soğuduğu görülür ki bu da kan damarları konstrüksiyonuna bağlı olarak "soğuk ıslak ayak yastığı" şekillenmesine neden olur. Hepimizin bildiği gibi koksidiyozis, şiddetli diyareyle seyretmesinden dolayı AYD'nin gelişmesinde oldukça önemli bir hastalıktır. Ancak alttan ısıtma kullanıldığında, kullanılmayan gruplara kıyasla görülen AYD oranının oldukça az olduğu saptanmıştır. Koksidiyozis enfeksiyonuna bağlı şekillenen diyareye rağmen, alttan ısıtma kullanıldığında altlığın daha kuru olduğu gözlenmiştir. Zemin ısıtma sistemleri, ayak yastığı dermatiti gelişmemesi açısından gelecek vaat etse de işin ekonomik boyutları ve dezavantajları da iyice incelenmelidir. Üreticiler, hayvanı düzgün yemledikleri, kümesi doğru havalandırdıkları ve hayvanları gastrointestinal enfeksiyonlarda uzak tutmayı başardıkları takdirde ilaveten bir de zemin ısıtma sistemlerine gerek duymayacaklardır. Ancak bu belirtilen uygulamalarda herhangi bir sıkıntı veya aksaklık mevcutsa, zemin ısıtma sistemleri kullanılarak AYD'nin önüne geçebilmek için çalışılabilir.

Ayak hastalığı dermatiti gelişmesini önlemek için ipuçları

1- Altlıklar yemlik ve sulukların yakınında olmalı ancak ıslak olmamalıdır. Çünkü ıslak altlık kullanılması AYD riskini arttırır.

2- Eđer fazladan bir enerji ya da ısı kaynağı mevcutsa bu zemini ısıtmak amacıyla kullanılabilir. Bazı yetiştiriciler zeminden ısıtma yerine havalandırmadan ılık hava verilme yöntemini kullanmaktadırlar ancak yaz aylarında bu havanın soğuk gelmesi gerekeceği için bu uğraştırıcı ve teferruatlı bir işlem olacaktır. Bu da zeminden ısıtma sistemlerinin daha etkili olduğunu göstermektedir.

3- Yüksek prevelansta ve şiddetli ayak yastığı dermatiti görölen işletmelerde, veteriner hekimler mutlaka yemin bileşimini ve gastrointestinal enfeksiyonları kontrol etmelidir. Burada önemli olan altlık kalitesidir. Altlığın, alttan ısıtma sistemleri kullanılarak kuru kalması sağlanabilir ki bu da hayvanın sağlığını ve refahını arttıracaktır.

Kaynak: Hayvancılık Akademisi